

II DIÀLEGS FEMINISTES I ECOLOGISTES

Ciutats vivibles per a sostenir les trames de la vida

Sessió 1: Dimecres 27 d'abril de 2022 – Ciutats vivibles i cuidadores: aportacions des dels feminismes.

Presenta:

MONTSE BENITO – Associació Entrepobles

Modera:

LILIÁN CELIBERTI – *Cotidiano Mujer – Articulación Feminista Marcosur* (Uruguai)

Participa:

SILVANA PISSANO – Alcaldessa del *Municipio B de Montevideo* (Uruguai)

BLANCA VALDIVIA – Col·lectiu Punt 6 (Catalunya)

BETLEM CAÑIZAR BEL – Activista feminista, coordinadora de Ciutats Vivibles I, i regidora de Rubí.

El passat dijous 27 d'abril es va celebrar la primera sessió de la segona edició dels “Diàlegs feministes i ecologistes” organitzats per Entrepobles. Aquestes jornades esdevenen una trobada d'intercanvi sobre experiències i propostes alternatives al sistema des dels feminismes diversos i l'ecologisme social. L'objectiu principal és superar les dinàmiques del capitalisme i el patriarcat, entre molts d'altres, els quals operen contra la base de la vida i el dret a les cures col·lectives, que són claus per tal de garantir vides dignes per a totes les persones i el planeta.

Aquesta edició posa l'èmfasi en la importància de construir ciutats, barris o comunitats cuidadores i vivibles des dels feminismes, especialment des de l'economia i l'urbanisme feminista i la justícia social i climàtica, com a contribucions clares per a reconèixer la interdependència, l'eco-dependència i la justícia social com a realitats imprescindibles per al benestar social. Així doncs, aquesta primera taula ens ha permès ajuntar les veus d'aquelles dones que han arribat als espais de decisió i gestió territorials (alcaldesses, conselleres, activistes) d'arreu del món i que estan en primeres línies de la gestió concreta de ciutats, territoris i barris. Totes elles vetllen per tal de posar en pràctica una gestió urbana diferent, que sigui radical en la concepció dels espais de vida i de la sostenibilitat ambiental, sempre des dels feminismes.

Les jornades les va iniciar Blanca Valdivia, sociòloga i urbanista que forma part del Col·lectiu Punt 6, a Catalunya. La seva intervenció va ser una crítica, fonamentada a l'urbanisme capitalista i patriarcal, partint d'una proposta emancipadora des de l'urbanisme feminista. Segons Valdivia, vivim en un món en el que la majoria de la població (80%) viu en zones urbanes, quelcom que provoca que les ciutats consumeixin el 78% de l'energia mundial i produeixin més del 60% de les emissions de gasos d'efecte hivernacle. A més, el capitalisme esdevé un sistema econòmic i de relacions socials que retro-alimenta i genera moltes desigualtats i dicotomies (públic-privat; productiu-reproductiu; masculí-femení, etc.). També trobem diferents esferes que divideixen les nostres vides dins les ciutats: l'esfera productiva (mercat laboral), l'esfera reproductiva (totes aquelles activitats que fem per la sostenibilitat de la vida), l'esfera pròpia (activitats que fem per a nosaltres mateixes, per al nostre benestar i satisfacció) i l'esfera comunitària (activitats per les quals ens ajuntem amb altres persones amb un interès comú, en forma d'associacions o moviments). En opinió de la sociòloga, aquestes esferes haurien de conviure de forma igual entre elles, però en el capitalisme l'esfera productiva es menja a les altres. Amb tot això, s'ha arribat a un model de ciutat actual que és totalment insostenible en termes ambientals, socials i econòmics.

Des de l'urbanisme amb perspectiva de gènere, Blanca Valdivia porta anys reivindicant la construcció de territoris a partir del concepte de vida quotidiana. Aquest terme engloba el desenvolupament de totes aquelles activitats que realitzem en el nostre dia a dia, visibilitzant tota la heterogeneïtat d'activitats que fan les persones independentment de qui són. Per fer-ho, es parteix dels pilars i eixos de treball que fonamenten l'urbanisme feminista i que són: 1) les cures; 2) seguretat i autonomia; 3) participació i experiència de les dones; i 4) transversalitat i especialització. Totes aquestes qüestions giren entorn al terme de ciutat cuidadora, que seria aquella ciutat que posa la vida de les persones (des de la diversitat) en el centre de les decisions urbanes: et cuida, cuida de l'entorn, cuida dels altres i et permet cuidar. Per fer-ho, parteix de la gestió comunitària de les cures, xarxes veïnals i comunitàries de suport mutu, espais que possibiliten la trobada, compartir necessitats i estratègies, etc. Parlem de mesures com: lavabos públics, més vegetació amb sistemes comunitaris de compostatge, horts urbans, xarxes de mobilitat pròximes, mobilitat de vianants i en bicicleta, entre d'altres.

La següent ponent fou Silvana Pissano, feminista, arquitecte i actual alcaldessa del Municipi B de Montevideo (Uruguai). Segons ella, per tal d'abordar la construcció de les ciutats des de diferents escales i amb nous paradigmes, no és suficient només amb una voluntat política, sinó que ha d'haver desafiaments que travessin la possibilitat de poder concretar-ho i que tenen a veure amb pressupostos i possibles acords per poder portar endavant aquestes transformacions. És a dir, assenyalava que s'ha d'anar conjuntament amb una reflexió col·lectiva que desbordi allò polític i que ens permeti avançar a través de comissions veïnals i/o diferents actors socials d'acció presents en el territori. Per tant, l'alcaldessa posa l'èmfasi en la gestió des d'allò local, quelcom que s'ha de fer a partir de diferents aportacions: l'ecofeminisme, l'urbanisme feminista, la visualització de la ciutat, barris, l'espai públic, espais intermedis, noves necessitats que tinguin a veure amb la mobilitat, etc.

Amb tot això, la Silvana ens proposa diferents exemples d'espais públics, com "*Las pioneras*", un espai que va intentar reconèixer i donar visibilitat a l'aportació de les dones a nivell col·lectiu: un concurs públic que meditava per a la recuperació urbana des dels feminismes. Una altra proposta molt desafiant va ser un projecte que es deia "*Mujeres con calle*" el qual reivindicava el fet de què menys del 5% dels carrers tenien nom de dones. Amb això, aquest projecte va intentar aconseguir una normativa per superar aquestes desigualtats i, van ser centenars les propostes per part de la ciutadania per a reconèixer a les dones a nivell individual, sobretot aquelles que van formar part de la història del país. En el camp del municipalisme trobem el procés de construcció participativa del Pla Municipal (2020-2025), una convocatòria oberta a tota la ciutadania, organitzada en taules territorials on van posar les agendes feministes, antiracistes, anticapitalistes, i ecologistes en discussió per a la seva construcció. Per últim, tenim la iniciativa "*#MiBalconFeminista*", una conjunció entre el feminisme, el respecte per les agendes feministes i l'expressió des dels barris i cada una de les veïnes. Aquesta campanya, en el marc d'una economia circular i vinculada en els sindicats de dones, tenia com a objectiu portar endavant l'elaboració de balconeres en les quals els veïns i les veïnes poguessin vestir-les amb consignes de cures, feministes, corresponsabilitat, etc. Totes aquestes propostes porten legitimitat des del municipal per portar endavant el tema de les cures i construir col·lectivament amb la comunitat.

La darrera participant d'aquesta primera sessió va ser Betlem Cañizar Bel, activista feminista, coordinadora de Ciudades Vivibles I i consellera de Rubí. Ella va aprofundir en la visió de les ciutats vivibles i cuidadores de la qual ja ens havia parlat Blanca Valdivia, partint de la política de la relació, que és la forma des de la qual podem canviar el món partint de la quotidianitat, des del dia a dia, des dels nostres espais comuns, i no tant en dinàmiques polítiques de dalt a baix. Segons ella, la pràctica política ha de ser absolutament transformadora des de la quotidianitat

perquè és aquesta la que ens permet que les propostes tinguin permanència més enllà de canvis en els governs (és un dels problemes ja que cada cop que hi ha un canvi de govern es canvien algunes de les propostes, o s'abandonen). Si aconseguim generar relacions de confiança política i reconeixement mutu, que s'assumeixin propostes i siguin compartides, podran ser més permanents i ser establertes o discutides tot i estar en una oposició minoritària.

“S’ha d’intentar evitar caure en sectarismes, partidismes, xarxes clientelars que es fonamenten moltes vegades a través d’aquests treballs dins les institucions, i intentar teixir xarxes de baix cap a dalt, generant confiança amb les persones de diferents organitzacions, des del reconeixement i la honestat.” **Betlem Cañizar Bel**

També la ponent posà l'èmfasi en treballar des del reconeixement mutu i sobretot de l'alteritat, dels marges i perifèries per tal de què les ciutats aconseguixin garantir el dret a les cures a totes les persones que estan als marges. A més a més, dona molta importància en generar consensos a partir de les subjectivitats diverses: aquella ciutat que ha de ser diversa, que ens ha de permetre ser diferents, reconèixer i acceptar el conflicte i crear consensos des de la distinció que ens fa més lliures. En opinió de l'activista cal que la igualtat no sigui una normativitat o homogeneïtzació, un gris que s'imposa des de la gran estructura i des del poder, sinó que sigui l'aflorament darrere les diversitats que hi ha en les ciutats per a poder generar des de la comunitat.

A tot això, Betlem Cañizar ens parla de diferents propostes del seu municipi: començant pel Centre Rubinenc d'Alternatives Culturals, un espai de relació i de trobada molt divers on es fa des de restauració de mobles, taichí, idiomes, informàtica, trobades polítiques etc. Des de l'àmbit de la seguretat s'intenta treballar sortint de la imatge de control, videovigilància, augment de ràtio, per a parlar de la seguretat des de la comunitat, en comunitat, per tenir vides autònomes i vivibles, és a dir, propostes per a re-apropriar-nos de l'espai comú, de carrers i places. Un altre aspecte és invertir també en l'ocupació de l'espai: espai de vianants a zones de la calçada, treure al carrer activitats de centres cívics, renaturalització de la ciutat, joves i oci nocturn (discoteques públiques), propostes per recuperar genealogies feministes, etc.

Lilián Celiberti (*Cotidiano Mujer* i *Articulación Feminista Marcosur*) tanca aquest primer diàleg recuperant les idees, iniciatives, propostes i suggeriments des dels feminismes que al llarg del debat han aportat les ponents. Tot i els vents en contra que ens rodegen en el context polític en el que vivim, hem pogut visualitzar, reivindicar i prioritzar, canvis d'insurrecció territorials concrets i petits des de la micro-política com un camp d'acció política prioritari.

Així doncs, hem vist la possibilitat d'ajuntar, en algun moment, a desenes i desenes de dones que des del local, des dels municipis, intentin generar pràctiques polítiques alternatives en la gestió urbana, en les cures i en la creació de comunitats i l'associativitat, amb tota la multiplicitat de coses que té com a camp d'intercanvis.

Finalment, el debat ha servit per la visualització d'experiències. El que està clar és que els feminismes avui són visibles perquè han conquistat a moltes joventuts que es socialitzen pensant-se com a feministes i es guien fora de les lògiques perverses del sistema, les quals les fan enemigues les unes amb les altres.

Sessió 2: Dijous 28 d'abril de 2022 – Feministes i ecologistes: construint comunitats de [RE]existència.

Presenta:

KENIA CASTALDO – Associació Entrepobles

Modera:

JUDITH MUÑOZ SAAVEDRA – Feminista xilena i professora de la Universitat de Barcelona

Participa:

MIRTHA VASQUEZ – Advocada, ex presidenta del *Consejo de Ministros* (Perú)

CARMEN ALIAGA MONRROY – *Colectivo CASA* (Bolívia)

JÚLIA MARTÍ – Investigadora del *Observatorio de Multinationales en América Latina* – OMAL i activista feminista

ALONDRA CARRILLO – Feminista, integrant de la *Convención Constitucional* de Xile.

“Volem posar en valor les xarxes comunitàries de les nostres ciutats, l’ajuda mútua, les economies alternatives, les propostes que emanen des dels indigenismes, el treball cooperatiu, el treball col·lectiu, l’activisme transformador, l’acompanyament de les defensores del medi ambient, del territori... Totes aquelles propostes que ens ajuden a pensar en alternatives emancipadores en front al model capitalista, extractivista que ens ha portat a aquesta crisi eco-social. Volem, per tant, reptar a les hegemonies del capital, volem reptar l’individualisme.”

Judith Muñoz Saavedra

El passat dijous 28 d'abril, en la segona sessió dels “Diàlegs feministes i ecologistes” organitzats per Entrepobles, vam poder presenciar un col·loqui entre diverses estudioses, investigadores i activistes feministes i ecologistes de diferents latituds del planeta. Aquestes tenien com a objectiu debatre un tema que és d'actual interès per a les nostres societats: el de pensar com ens organitzem per a donar resposta, col·lectivament, a com crear ciutats, pobles i/o comunitats més vivibles i cuidadores per a totes. És a dir, en primer lloc, posar en valor les nostres experiències i aprenentatges per tal d'enfrontar la crisi capital-vida. En segon lloc, ser capaces de crear un poder emancipador des dels diferents territoris que ens ajudin a entendre noves formes i alternatives. Per últim, una invitació a compartir saviesa feminista i, en particular, estratègies de resistència i agència.

Els diàlegs s'iniciaren amb la intervenció de Mirtha Vásquez, advocada i ex presidenta del Consell de Ministres de la República del Perú, la qual ens va parlar de la aguda situació que està patint el seu país arrel de la pandèmia de la COVID-19 i l'inici del conflicte bèl·lic entre Rússia i Ucraïna. Tot això ha afectat negativament en forma d'augment dels preus i retenció del flux de matèries primeres, aquestes últimes essent clau per a l'agricultura, dificultant així la supervivència de les famílies en les zones més rurals del país, les quals abans de la crisi eren autosuficients gràcies a l'agricultura familiar. Aquesta situació s'ha vist encara més afectada per la inestabilitat política del país, que ha portat a què hi hagi moltes veus que parlin de la caiguda de l'actual govern davant la frustració, desesperació i descontentament de les masses. Després de què el mateix govern es presentés com una alternativa contra l'extractivisme, de caire popular, i anti-repressiva, finalment ha acabat actuant de forma totalment contrària al seu programa polític. D'aquesta manera, la lliçó de l'experiència, ens diu Mirtha, passa per com les pròpies dones s'han d'organitzar i donar resposta a la crisi més enllà del govern i els problemes polítics.

“Les persones legitimades per fer front a aquesta situació són les dones de la zona rural, les quals s'han començat a organitzar en olles comunes i que en aquest moment estant tractant de

salvar vides, buscant com és que els donen de menjar a les famílies. Per elles el principal és defensar el país, la sobirania alimentària, defensar el dret a poder viure dignament.”

Mirtha Vásquez

Tot seguit, va passar a donar-nos el seu punt de vista, Carmen Aliaga Monrroy, del *Colectivo CASA* de Bolívia, que des de 2013 lluita per donar veu des de les experiències en conflictes socioambientals, als impactes de la mineria en les vides i cossos de les dones.

En aquests territoris l'afectació minera ha anat deixant un rastre molt negatiu: els metalls pesats que acaben al riu se'ls beuen tant animals com les comunitats i famílies, generant així problemes de salut que afecten principalment a les dones perquè són elles les que es troben a primera línia de les cures. Tant és així que inclús les mares estan veient com la seva llet materna s'està veient contaminada. Dins aquesta perspectiva, apareix la idea de la interdependència i la ecodependència. Aquesta estableix que els danys no estan a la terra i/o fora els nostres cossos de forma separada, sinó que quan hi ha un dany en el territori hi ha un dany en els cossos, i quan aquests cossos malalts estan habitant un territori malalt, ha d'haver una resposta curativa que abordi ambdues problemàtiques. L'objectiu principal passa per construir territoris de cures inclusives, és a dir, trencar amb aquesta dicotomia rural-urbà que nega que el territori està situat en diferents pisos ecològics i que mitjançant el seu aprofitament, ens podria ajudar per establir vincles de sobirania alimentària, sistemes de transport, administració política complexa, entre d'altres.

“Per fer-hi front, apareixen les dones que segueixen treballant el seu territori per tal d'aconseguir aquests objectius. No es queden en l'espai de la victimització, sinó que estableixen propostes al sistema amb horitzons de justícia integral que involucra les veus i els parers d'altres dones i territoris.” **Carmen Aliaga Monrroy**

Amb tot això, se'ns ha generat un moment sense precedents al moviment feminista; se'ns ha fet més evident que mai el que és més imprescindible per a la vida: la força col·lectiva, no només en l'acció mobilitzadora, no només als carrers, sinó també en les olles comunes per a garantir alimentació per a la marxa, per a l'assemblea, per a la família, per al sosteniment, per a la reproducció de la vida, etc. L'objectiu és possibilitar espais dignes per a la reproducció d'aquesta gestió de la vida, olles comunes de guarderies col·lectivitzades que apostin per una liberalització de la sobre-càrrega de les tasques de cures, gestió de la seguretat pública i la coexistència d'espais mixtos. També trobar-nos entre dones i enfortir la lluita comunitària des d'una veu més legítima, més autoritzada, amb major valentia, i unes cures que polititzin totalment l'esfera quotidiana de la vida i la portin a una esfera global.

A continuació, Júlia Martí, investigadora de l'Observatori de Multinationals a Amèrica Llatina – OMAL i activista feminista, ens va parlar del poder corporatiu. El poder corporatiu, segons la ponent, s'entén com l'entramat de poder i aliances que formen tant les empreses nacionals com els Estats en tots els nivells de l'administració, així com les institucions econòmiques internacionals a través de marcs normatius. Això als municipis es veu reflectit en institucions que diuen estar bolcades en qüestions com l'economia verda o la resolució de la crisi de cures, però en realitat la gran majoria el que fan és posar catifa vermella per a l'arribada de grans capitals internacionals, ja sigui a través d'inversions en infraestructures o a través de canvis normatius que limiten els canvis en les polítiques públiques i que van molt lligats a les lògiques neoliberals i de mercat. Aquest fet ha provocat que la majoria de municipis no tinguin capacitat financera per a impulsar totes les polítiques necessàries, per a posar la vida en el centre. Per tant, ha resultat molt difícil veure canvis de govern o processos polítics de transformació a nivell local que tinguin realment en compte i denunciïn totes aquestes estructures consolidades des de fa tant temps. Tot això té origen en unes economies que s'han anat construint completament dependents dels capitals globals, la inversió estrangera directa, el turisme, i amb administracions plenament endeutades i sense finançament. Quan hi ha unes estructures tan arrelades en les que

sembla que la única forma de generar feina és a partir d'aquestes dinàmiques, es justifica qualsevol megaprojecte que arribi al territori i generi feina, però no posi la vida en el centre.

“Perquè hi hagi alternatives transformadores, no ens hem de limitar a posar “parches” i viure una mica millor, sinó que hem d'intentar avançar en treure a les empreses transnacionals, als mercats, a les grans corporacions, del centre de les nostres vides i dels nostres territoris.” **Júlia**

Martí

Les respostes a totes aquestes qüestions passen per la importància de tenir una mirada no només en allò local, sinó també en allò global, és a dir, defensar el territori a través d'un centre públic amb participació de la societat civil amb capacitat d'investigació i fiscalització de l'activitat de les empreses dins el nostre país, però també en els altres on es perpetuen aquests problemes. D'aquí és on sorgeix el potencial del moviment feminista d'unir la resolució de les urgències amb la proposta d'horitzons transformadors que permetin una sobirania feminista que possibiliti la transició cap a altres models de vida o d'economia.

“La sobirania s'ha de lluitar des de la vida mateixa: ser sobiranes és ser ames de nosaltres mateixes, dels nostres cossos, però també dels medis de vida.” **Júlia Martí**

En darrer terme, per concloure aquesta segona sessió de les jornades, Margarita Peña ens parla de la seva experiència amb el procés constituent a Xile.

Xile, des de la dictadura de Pinochet, ha destacat per ser un país en el qual hi ha impregnades unes dinàmiques neoliberals, nacionalistes, patriarcals, extractivistes i de negació de drets socials. El país destaca per tenir varis problemes: l'extractivisme ha provocat desertificació, una crisi hídrica que no és deguda a la sequera, sinó a un model de fals desenvolupament econòmic. En matèria d'habitatge, el neoliberalisme ha provocat ciutats totalment segregades que concentren no tan sols pobresa, sinó també violència patriarcal, delinqüència, narcotràfic, feines informals, pensions de misèria, entre d'altres. Amb això, al país començaren a iniciar-se protestes que acabaren amb un aixecament popular el 18 d'octubre de 2019, que tenia com a propòsit impugnar totes aquestes dinàmiques existents que impossibilitaven una vida pròspera per a tota la ciutadania.

Aquest procés de revolta va gestar una organització popular de base: centenars d'assemblees territorials en les quals es discutia la possibilitat d'una nova constitució; un moviment feminista que venia convocant manifestacions cada cop més massives; trobades plurinacionals de lluita, i molt més. D'aquesta manera, es va anar dissenyant un programa feminista per a la transformació de la vida i contra la precarització de la mateixa, que fos transversal per a totes les demandes socials i que es veiessin impregnades en el projecte de la nova constitució. Durant tot aquest procés s'han format diferents alternatives que prenen nom a través d'assemblees territorials, moviments per la salut, moviments de treballadores, moviments de persones migrants, moviments feministes, etc.

“Es va generar també un mecanisme de participació popular a través de la presentació d'iniciatives populars de norma, és a dir, un mecanisme de participació molt extens en el qual setmana a setmana es debatia amb moltes organitzacions. Gràcies a això, s'ha aconseguit que projectes de norma entressin a discussió a la constituent i finalment s'aproveïssin, com és el cas del dret a l'habitatge i el dret a la ciutat i el territori.” **Margarita Peña**

Sessió 3: Divendres 29 d'abril de 2022 - Rescatar l'esperança: visibilitzant alternatives per sostenir les trames de la vida!

Presenta i Modera:

NATALIA RIERA MANZANO – Associació Entrepobles

Participa:

LILIÁN CELIBERTI – *Cotidiano Mujer / Articulación Feminista Marcosur*

PASTORA FILIGRANA – advocada, Defensora de Drets Humans

KATHY MACHOA – CDES part del *Foro Social Panamazónico*

ESPERANZA MARTÍNEZ – Acción Ecológica (Equador) i Pacto Ecosocial e Intercultural del Sur

TANCAMENT ARTÍSTIC – CESHIA UBAU – Cantautora centreamericana.

En la darrera sessió dels “Diàlegs feministes i ecologistes”, el passat divendres 29 d'abril, se'ns van presentar unes pràctiques alternatives per a sostenir les trames de la vida, per a rescatar l'esperança, i per a recuperar el nostre present i futur a partir de la resolució del conflicte capital-vida. La presentació es va fer a partir de l'enfocament dels feminismes diversos i l'ecologisme social, amb l'objectiu de generar comunitats cuidadores i vivibles. Per fer-ho, ens acompanyaren diferents persones procedents de diferents parts del món que ens van poder donar visions diverses i plurals sobre aquestes idees.

La primera fou Lilián Celiberti, que forma part de *Cotidiano Mujer* i *Articulación Feminista Marcosur*, a l'Uruguai. En la seva primera intervenció ens va explicar que actualment vivim un temps de morts, extincions massives i desastres, cosa que ens hauria de portar a reflexionar sobre la naturalesa i el teixit de la vida en el capitalisme. Això s'ha vist reforçat a partir dels desafiaments que ens ha presentat la pandèmia: la nostra relació quotidiana amb la naturalesa, les persones i les desigualtats dels llocs on vivim.

“La transformació social no ocórrer simplement per una concentració massiva a favor d'una causa, sinó a través de les formes en què les relacions socials quotidianes són re-articulades i s'obren en nous horitzons conceptuals davant pràctiques anòmales i subversives.”

Lilián Celiberti

Aquesta idea és central perquè és molt important pensar com fem el què fem, com recuperem aquest camp d'acció de transformació quotidiana de les nostres formes d'estar i com ens relacionem entre nosaltres i la naturalesa. Segons Celiberti per fer-ho, s'ha de trencar amb aquesta lògica cartesiana que estableix una escissió entre naturalesa i societat, i actuar des de l'ecofeminisme, el qual produeix una articulació interessant entre el pensament, la reflexió i la teoria ecologista, imaginant noves formes de produir, consumir i habitar. S'ha anat generalitzant el concepte de sostenibilitat de la vida, el qual incorpora aquestes dimensions socioambientals de les cures en un sentit molt ampli, és a dir, com un procés de preservació de l'existència i com un procés regenerador de llaços socials i vincles humans i no humans que ens permeten entendre que cuidar de la naturalesa és cuidar de nosaltres, és a dir, que hi ha una relació d'interdependència i ecodependència innegable.

En opinió de la ponent, la negació d'aquestes relacions, tal i com ha estat executada per el sistema econòmic actual, és el que ens està portant al desastre bioclimàtic que enfrontem. Per tant, és molt important construir una agenda que posi contra les cordes el capitalisme i col·loqui la vida en el centre a la llum de les nostres vulnerabilitats socials i la nostra condició humana com a éssers inter i ecodepenents. Per fer-ho, s'han de desplegar espais col·lectius autònoms i reinventar resistències a la cultura capitalista en totes les seves manifestacions consumistes, individualistes, violentes, racistes, colonials i patriarcales. Es tracta, també, de valorar les cures

com a una ètica social i ecològica imprescindible per a pensar alternatives, i de portar les cures i la reproducció de la vida a amplis sectors de la comunitat i la societat.

“Tinc el somni de trobar totes aquestes experiències, posar-les en comú per mostrar-nos a nosaltres mateixes que davant del dolor tenim respostes i tenim vida per posar aquests diàlegs al centre, conèixer-nos, reconnectar-nos i enfortir-nos”. **Lilián Celiberti**

Tot seguit ens parlà Esperanza Martínez, del Pacto Ecosocial e Intercultural del Sur i Acció Ecològica Equador, la qual ens va establir que les diferents dimensions de les cures de la vida poden ser abordades des de diferents perspectives: des dels feminismes i ecologismes, però també des d'aquelles que treballen en salut, o les que han reflexionat més des de la sociologia.

“Les cures no són només l'acció de cuidar, sinó també el pensament, el mode d'actuar de la persona que posa interès i atenció en el que fa perquè surti de la millor manera possible. Cuidar la vida és pensar com a mantenir les condicions per a permetre la continuïtat de la vida.” **Esperanza Martínez**

La participant ens parla també de la sisena extinció, la qual no és un escenari futur, sinó una realitat present. Aquesta està sent una ruptura que ens està passant factura, no només materialment, sinó també existencialment. Segons les tradicions judeocristianes, va haver un origen en el qual se li va donar a l'home el domini total sobre les bèsties i la natura, construint així el rebuig a la naturalesa. Aquesta ruptura entre terra i naturalesa va ser condició pel desenvolupament de la nova Europa sota uns valors que han quedat molt arrelats en la civilització occidental. Gràcies a aquestes idees el capitalisme va poder expandir-se i, segles abans, ho va fer el colonialisme per terres americanes.

“Els colonitzadors van arribar i no veien llocs on la gent vivia, sinó paisatges sense memòria ni sentiments.” **Esperanza Martínez**

Això ha marcat molt el que és avui el dret i ciències ambientals. Amb el canvi climàtic s'ha col·locat amb molta força el concepte d'antropocè, és a dir, el fet de què l'espècie humana s'estigui comportant com una espècie única. El capitalisme ha aconseguit créixer i conservar-se a partir de sotmetre la naturalesa i les dones; ha aconseguit expandir-se a tots els territoris del món, lluitant contra veritables resistències per la imposició del seu model.

“Escenaris com els de la pandèmia ens demostren que el que ha sostingut la vida no és el capitalisme, sinó totes les relacions que s'estaven mantenint fora d'aquest.” **Esperanza Martínez**

Amb això, s'estan qüestionant aquestes visions instrumentals, racionalistes, mecanicistes i reduccionistes de les ciències clàssiques, i a través de noves cosmovisions, s'estan afirmant un altre tipus de rols i sistemes autoreguladors.

D'aquestes idees neix *Acción Ecológica y por el Pacto*, un col·lectiu creat fa 37 anys constituït majoritàriament per dones com un espai de treball, refugi i trinxera, basats en uns valors de treball igualitari, assembleari i sense jerarquies. La dinàmica de treball passa per l'adopció d'estratègies sub-sud de relació que ens permetin pensar-nos i sentir-nos des del sud. L'organització forma part també del Pacto Ecosocial e Intercultural del Sur, un espai cooperatiu i de retrobament de molts i moltes acadèmiques i activistes de diferents processos d'Amèrica Llatina. Amb tot això el que es vol és entendre el sud no només com un testimoni, sinó com la possibilitat de fer una discussió en profunditat sobre quines són les tendències, els principis i l'enfrontament dels problemes que presenta.

“D'una transició absolutament necessària en el nord del món, però a uns costos que poden convertir-se en nous escenaris de repressió i ocupació en el sud.” **Esperanza Martínez**

El col·loqui va continuar amb la intervenció de Pastora Filigrana, advocada i defensora de drets humans que va enfocar la seva intervenció remarcant la idea de la interseccionalitat, sobretot en les cadenes globals de cures, en les que dones migrants, racialitzades i de classes populars pateixen una violència sistèmica que els limita profundament les seves vides. En paraules de l'advocada per tal d'abordar aquesta problemàtica, ens hem d'enfocar en una visió anticapitalista, antipatriarcal i antiracista.

“Aquestes dones estan lluitant per la dignificació de la seva professió, però estan lluitant per quelcom més: estan lluitant per un altre model d'economia on les cures i el treball reproductiu, estiguin vertaderament en el centre, que no estigui delegat en sectors mal pagats, mal remunerats, invisibles, d'on són font vulneracions de drets.” **Pastora Filigrana**

Per fer-ho, hem d'aportar propostes emancipadores a favor d'aquestes lluites que passin per una superació del sindicalisme tal i com el coneixem avui dia. I és que el sindicalisme actual té un dèficit i qüestions que millorar i reinventar: la realitat neoliberal i la explotació van més ràpid que la nostra capacitat d'organitzar-nos, de defensar-nos i conquistar drets. El sindicalisme és un clar exemple de la dificultat que estan tenint les treballadores per a adaptar-se a aquesta nova realitat.

“Gran part de les treballadores ja no treballem, sinó que teletreballem; no ens veiem les cares, no ens trobem (...) La idea de la gran fàbrica o empresa en què cada dia es trobaven els treballadors i possibilitaven lluites obreres emancipadores, ja no existeix, s'ha diluït molt.”

Pastora Filigrana

Les feines que tenim actualment ja no són feines per a tota la vida, sinó que la precarietat laboral ens ha portat a treballs diferents, efímers i mal retribuïts, fet que ha ocasionat que aquesta estructura de sindicats que es dividien per sectors laborals, hagi quedat obsoleta. Amb tot això, i partint de nou de la idea de les cures, hem d'entendre que sumat a aquestes injustícies, les treballadores de la llar, majoritàriament migrants, tenen una dificultat més inclosa, i és que no es troben en un centre cada dia amb companyes de treball per poder organitzar-se, sinó que inclús n'hi ha les que viuen i treballen en el mateix domicili d'una persona, desdibuixant així les línies que separen la vida del treball.

Tanmateix totes elles ja s'han començat a organitzar, són bastant actives i estan conquerint drets a través de la re-invençió del sindicalisme. La seva forma d'organització se surt de l'aspecte laboral i s'ajuden i s'acompanyen entre elles: *“Per a lluitar vam aprendre a sostenir-nos entre nosaltres.”* Si només tenen un dia lliure a la setmana, han de contemplar això, han de sindicar la seva vida sencera, fent que el trobar-se i la seva forma d'organització passi molt per lo afectiu, en el reunir-se els diumenges per discutir propostes i establir objectius. D'aquí que passem a parlar d'un nou terme, el que en podríem dir *biosindicalisme* o *sindicalisme de la vida*, que està sostenint les vides de les dones en situacions més vulnerables per a poder fer lluites col·lectives i conquerir drets que ens poden beneficiar en un moment determinat a totes i cada una de nosaltres.

Aquesta tercera jornada de diàleg va finalitzar amb Kathy Machoa, qui forma part del Foro Social Panamazónico, i va remarcar la idea de la conceptualització de ser dona des del Poble Ancestral del riu Anzu. Amb la seva intervenció ens va voler remarcar la fragmentació que ha patit el seu territori en relació a l'espai-temps, establint que han hagut tres temps: *Hannan Pacha* que seria el futur en el qual viuríem lliures d'alcoholisme, seríem professionals i no hi hauria violència contra les dones; el present o *Kay Pacha* que viu rodejat de pràctiques d'alcoholisme, i violències físiques, psicològiques, polítiques i sexuals. Per últim, el *Uku Pacha* o passat, on hi havia una major fortalesa i coneixements ancestrals, però que amb la colonització

s'arribà a un procés en què començaren moltes discriminacions, com podria ser el maltractament a les dones.

“No es construeix el present sense construir el passat, la vertadera història és la que no ens han explicat”. **Kathy Machoa**

Totes aquestes dinàmiques colonials trencaren amb la justícia pròpia que té la cultura *shuar* i que estableix una harmonia i igualtat entre el ser home i ser dona, sense les iniquitats i desigualtats que avui dia vivim, començant des dels nostres territoris, els quals no són naturalitzats i en els quals quelcom va passar, ja que aquests no eren així i no han de ser així. Des de la visió judeocristiana, les dones són culpables i l'home està alliberat de tota culpa.

Un dels treballs no remunerats clau de la selva amazònica equatoriana i que fan específicament les dones és la preparació de la *chicha*, una activitat quotidiana que es remunta a una pràctica d'un coneixement ancestral, una activitat que està viva i latent. Quan parlem de cures, estem parlant de lo quotidià, de les qüestions que semblen tan rutinàries que no els donem importància. La preparació de la *chicha* té una retribució molt important per a l'alimentació de la família, però també sosté lo comunitari, sosté assemblees i actes de mobilització. Podem veure com el treball no remunerat no es paga, però tindria un impacte si aquest circulés, seria molt significatiu.

“Cures des de lo quotidià, des de les nostres pràctiques habituals i diàries”. **Kathy Machoa**

Com a cloenda d'aquesta segona edició de les trobades internacionals **Diàlegs Feministes i Ecologistes** comptem de nou amb la participació de **Ceshia Ubau**, cantautora centreamericana. La seva música és plena de consciència social. Des de les seves experiències i processos personals, fins al contacte amb el feminisme i l'amor a la Terra i el territori, avui tenim el privilegi de poder delectar-nos amb alguns dels seus repertoris més personals i preuats:

Corazón de paloma – *“canción dedicada a todas las almas inquietas y migrantes en el mundo”.*

Seres queridos y Todas conmigo – *“dedicadas a todas las mujeres que estuvieron antes que nosotras, y las que hoy gozamos y seguimos luchando también por tantos Derechos Humanos que nos corresponden, poco a poco vamos recuperando cada uno de ellos”.*

Sánname – *“voltar la mirada hacia adentro, como nuestro verdadero origen. Sanar ante un mundo repleto de situaciones convulsas, sanar desde adentro todo lo que está fuera”.*

Las Mujeres de mi Tierra y Declaración – *“dedicadas a todas las mujeres del mundo, cada una con una historia valiosa, personal y con derecho a hablarla, a decirla, de la manera que mejor nos haga sentir”.*